

Artur Grabowski

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

ZNACZENIE EKONOMICZNE SPORTU W UNII EUROPEJSKIEJ

Wprowadzenie

Sport już od połowy lat 70. XX w. był obszarem zainteresowań Unii Europejskiej. W *Deklaracji nicejskiej* wskazano na jego rolę i specyficzny charakter. Wraz z profesjonalizacją, komercjalizacją, a także postępującą globalizacją, znaczenie sportu dla gospodarek państw europejskich rosło. Nieodzwonne stało się użycie w oficjalnych dokumentach sformułowania, iż sport przyczynia się do wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, przez co ma swój udział w realizacji celów strategii „Europa 2020”¹. Dla opisu tego zjawiska konieczne było stworzenie nowego narzędzia badawczego, które pozwoliłoby na bardziej precyzyjny opis i dotyczyło wszystkich krajów członkowskich UE². Dlatego też Komisja Europejska stworzyła w 2006 r. Grupę Roboczą ds. Sportu i Ekonomii. Jej celem było prowadzenie dyskusji nad ekonomicznym wymiarem sportu, a także utworzenie europejskiej metody pomiaru wpływu sportu na gospodarkę i doprowadzenie do powstania europejskiego rachunku satelitarnego. Podczas trwania prezydencji austriackiej odbywały się regularne posiedzenia Grupy Roboczej; na czwartym, które odbyło się w październiku 2007 r. przyjęto definicję sportu, zwaną dalej definicją wileńską.

Celem artykułu jest przedstawienie znaczenia ekonomiczno-społecznego sportu w Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Polski.

¹ Komunikat Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Rozwijanie europejskiego wymiaru sportu*, KOM (2011) 12 wersja ostateczna, Bruksela 18 stycznia 2011 r., s. 9.

² W „Białej księdze na temat sportu” Komisja Europejska powołała się na wyniki prac zespołu badawczego, który na zlecenie urzędu kanclerza Austrii opracował raport „Die makroökonomische Effekte des Sports in Europa”. Wynikało z niego, iż na poziomie makroekonomicznym w 2004 roku, sport (w szerszym znaczeniu) wytworzył 407 mld EUR wartości dodanej (tj. 3,7% PKB całej UE) i 15 mln miejsc pracy (tj. 5,4% w całej UE).

1. Definicja sportu i metodologia pomiaru rachunku satelitarnego

W ramach ekonomii sportu bada się współzależności pomiędzy sportem a gospodarką. Analiza odbywa się zarówno na poziomie mikro-, jak i makroekonomicznym. Rynek sportu składa się z dwóch obszarów, gdzie trwa aktywna (tzw. rynek sportowców) i pasywna (tzw. rynek widzów) konsumpcja sportu. Po stronie aktywnej znajdują się dostawcy (sektor publiczny, sektor prywatny, wolontariat), produkty (np. oferty treningów) i nabywcy, a także rynki dotyczące praw: licencyjnych, medialnych, reklamowych i sponsoringu. Po stronie pasywnej występują: nabywcy (konsumenci), produkty (np. widowiska sportowe) i dostawcy (np. organizatorzy zawodów sportowych). Charakter sportu oraz aktywności sportowej posiada trzy wymiary skoncentrowane na:

- a) zdrowotności i aspektach społecznych,
- b) wydajności (uzyskiwanie medali i tytułów mistrzowskich),
- c) efektywnym wykorzystaniu potencjału rynkowego³.

Pierwsza próba dokonania analizy ekonomicznej sportu miała miejsce w 1977 r. Wówczas, Malenfant-Dauriac we Francji sporządzili rachunek satelitarny na podstawie danych z 1971 r., które wykazały iż sport przyczynił się do wytworzenia 0,5% PKB Francji. Dokonali oni również podziału ekonomii sportu na sześć sektorów: komercyjny, gospodarstwa domowe, administrację publiczną (centralną i lokalną), związki sportowe, instytucje finansowe, zagranicę. Kolejne ujęcie ekonomicznego wymiaru sportu zostało przeprowadzone w Niemczech. Na podstawie danych z 1990 r. określono, iż niemieckie gospodarstwa domowe wydały 36 mld DM (w tym 31,5 mld DM przypadało na landy zachodnie) na dobra związane ze sportem (8,1 mld DM stanowiły ubrania i obuwie sportowe, 5,6 mld DM przypadało na sprzęt sportowy). Udział sportu w wytworzeniu PKB wyniósł 1,4% i przyczynił się do stworzenia 678,3 tys. miejsc pracy (co stanowiło 2% zatrudnionych)⁴.

³ F. Daumann: *Grundlagen der Sportökonomie*, UVK Verlagsgesellschaft mbH, Konstanz/München 2011, s. 9, 20-21; Ch. Gratton, D. Liu, G. Ramchandani, D. Wilson: *The Global Economics of Sport*. Routledge, London/New York 2012, s. 15; T.C.M. Asser Instituut The Hague, Edge Hill College, Lancaster University, Sport2B: *Professional sport in the internal market* (PROJECT NO IP/A/IMCO/ST/2005-004), European Parliament, Brussels 2005, s. 28.

⁴ W. Andreff: *Sports Accounting*. W: W. Andreff, S. Szymanski: *Handbook on the Economics of Sport*, Edward Elgar, Cheltenham, Northampton 2009, s. 15; W. Weber, C. Schnieder, N. Kortlüke, B. Horak: *Die wirtschaftliche Bedeutung des Sports*. Verlag Karl Hofmann, Schorndorf 1995, s. 41, 100-101, 272-283.

Współcześnie sytuacja w obu państwach uległa przeobrażeniom. W 2009 r. we Francji wydatki na sport stanowiły już 1,85% PKB (w 2000 r. 1,73%), tj. 34,9 mld EUR (w 2000 r. było to 24,9 mld EUR): gospodarstwa domowe – 16,5 mld EUR, państwo – 4,3 mld EUR, władze samorządowe – 10,8 mld EUR, przedsiębiorstwa – 3,3 mld EUR i 219 tys. miejsc pracy⁵. Zaś w Niemczech w 2010 r. oszacowano wydatki konsumentów sportu na kwotę 87,4 mld EUR (w tym aktywni konsumenci – 77,6 mld EUR; m.in. największymi pozycjami były: dojazdy do i z obiektów sportowych – 26 mld EUR oraz ubiory i obuwie sportowe – 19 mld EUR).

Przeprowadzone badania dotyczyły tylko dwóch państw Unii Europejskiej i nie miały jednolitego charakteru, co utrudniało dokonywanie analiz porównawczych. Był to istotny mankament, na który zwróciła uwagę m.in. Komisja Europejska. Uzyskanie precyzyjnych danych dotyczących znaczenia ekonomicznego sportu na poziomie danego państwa wymagało opracowania procedury badawczej. W tym też celu przystąpiono w Polsce i innych państwach UE do sporządzenia narzędzia badawczego, tj. rachunku satelitarne sportu, który pozwoliłby na dokładne określenie wpływu sektora sportu na funkcjonowanie i rozwój krajowych gospodarek. W dalszym etapie z rachunków narodowych wydziela się te pozycje, które są w jakikolwiek sposób związane z działalnością sportową, a następnie dokonuje się oszacowania ich wartości⁶.

Jak wskazano we wprowadzeniu, podczas Prezydencji Austriackiej Komisja Europejska dokonała utworzenia Grupy Roboczej ds. Ekonomii i Sportu. Podczas jednego z jej posiedzeń w Wilnie została przyjęta definicja sportu, która obejmowała ujęcia: a) statystyczne, b) wąskie, c) szerokie. Pierwsza z nich wykazywała zgodność ze statystyczną klasyfikacją działalności gospodarczej w Unii Europejskiej (NACE 92.6 – działalność sportowa) i polską klasyfikacją działalności gospodarczej (PKD 92.6 – działalność związana ze sportem). W jej skład wchodziły: działalność prowadzona w ramach infrastruktury sportowej (stadiony, inne obiekty o charakterze sportowym), usługi związane z organizacją i promocją imprez sportowych. Ujęcie wąskie dotyczyło sektorów działalności gospodarczej, które są producentami towarów i dostawcami usług koniecznych do uprawiania sportu. W szerokiej definicji znalazły się te działy gospodarki, które bezpośrednio lub pośrednio są związane ze sportem, zaś sam sport stanowi ważny udział w ich funkcjonowaniu, np. poprzez transmisje telewizyjne. Definicja wileńska sportu stanowi zbiór trzech pojęć, których zakres rozwija się stopniowo o no-

⁵ Le poids économique du sport en 2009, „Stat-Info” nr 12-01/2012.

⁶ Rachunek satelitarne sportu dla Polski. Instytut Statystyki Publicznej im. Jerzego Sławy-Neymana, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010, s. 7-10.

we obszary działalności gospodarczej. Oprócz samej definicji sportu, powstał dokument metodologiczny autorstwa ekspertów SportsEcon z Austrii, pt.: *Jak stworzyć rachunek satelitarny sportu?*. Tymczasem w 2009 r. Ministerstwo Sportu i Turystyki podjęło inicjatywę, aby sporządzić taki rachunek dla Polski.

Proces tworzenia rachunku satelitarnego odbywa się w następujący sposób:

- a) zgodnie z definicją wileńską określa się produkty sportowe, a następnie – od strony podażowej – dobra i usługi sportowe; wśród nich znajduje się: zużycie pośrednie i wartość dodana, pozycje rachunku tworzenia dochodów (obejmujące koszty związane z zatrudnieniem, podatki od produktów minus dotacje, podatki od producentów minus dotacje, wydatki sektora instytucjonalnego);
- b) określa się realne zużycie produktów sportowych; do tego bierze się jeszcze pod uwagę popyt pośredni (znajdujący się w następujących grupach: 91.2 i 92.6 – usługi związane ze sportem, 92.7 – usługi rekreacyjne pozostałe);
- c) w rachunku uwzględnia się także wartości makroekonomiczne: PKB oraz wartość dodaną, koszty pracy i zatrudnienie.

Dane do rachunku satelitarnego pochodziły z Systemu Rachunków Narodowych (SRN), tj. produkcji, tworzenia dochodów i wykorzystania dochodów do dyspozycji. Przy opracowywaniu rachunku użyto roboczych tablic podaży oraz wykorzystania z 2006 r. Obejmowały one układ składający się z 465 grup bilansowych produktów i 58 rodzajów działalności, które uwzględniono w Departamencie Rachunków Narodowych GUS.

Korzystając z Polskiej Klasyfikacji WYROBÓW I USŁUG (PKWiU), wybrano produkty, które zgodnie z definicją wileńską mogły zostać uznane za sportowe i mające znaczenie dla polskiej gospodarki. Każdy z rodzajów produktów zakwalifikowany jako sportowy przypisano do grupy bilansowej oraz konkretnej sfery działalności (według działów PKD) w: tablicach podaży (ukazują kompozycję produktową każdej działalności; wyrażoną w cenach bazowych, stanowiącą sumę podaży krajowych produktów sportowych w *i*-tej grupie bilansowej oraz importu produktów sportowych w *i*-tej grupie bilansowej) i wykorzystania (obejmują dane o zużyciu produktów krajowych i importowanych, sporządzane w cenach nabywcy).

Następnie został ustalony popyt finalny i pośredni na produkty sportowe. W przypadku tego pierwszego dla poszczególnych grup produktów wg PKWiU uwzględniono: popyt finalny (gospodarstw domowych, instytucji rządowych i samorządowych, instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych), nakłady brutto na środki trwałe, przyrost rzeczowych środków obrotowych i eksport. Popyt pośredni stanowił zużycie grupy 92.6. i organizacji sportowych z działu 91 (91.2).

Obliczenie wartości PKB (w cenach nabywcy) mającego związek ze sportem wymagało posiadania danych o popycie finalnym na produkty sportowe zużywane do celów sportowych, czyli informacji o spożyciu z dochodów osobistych ludności, spożyciu rządowym, wydatkach instytucji non-profit, akumulacji oraz eksporcie i imporcie tych produktów⁷.

Obecnie (stan na kwiecień 2013 r.), pięć państw: Austria, Cypr, Holandia, Polska, Wielka Brytania, opracowały rachunki satelitarne sportu. W następnych latach kolejne państwa będą pracowały nad jego sporządzeniem – taką deklarację złożyły np. Niemcy. W marcu 2011 r. w Brukseli odbyła się pierwsza konferencja poświęcona tematyce statystyki sportowej. Podczas spotkania Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich w listopadzie 2012 r., ustalono m.in. konieczność ulepszania baz statystycznych dotyczących sportu, wzmocnienia współpracy urzędów statystycznych z krajów członkowskich, tak aby podnosić świadomość konieczności posiadania porównywalnych danych⁸. Tym samym istnieje zapewnienie o kontynuacji prac zmierzających do udoskonalania narzędzi badawczych i opisu znaczenia ekonomicznego sportu w UE.

2. Znaczenie ekonomiczne sportu w Unii Europejskiej według definicji wileńskiej

Zgodnie z przedstawioną w punkcie 1 definicją wileńską sportu jego oddziaływanie ekonomiczne w państwach członkowskich Unii Europejskiej jest przedstawiane według ujęcia: statystycznego, wąskiego i szerokiego. Praktycznym efektem wdrożenia zaleceń Komisji Europejskiej oraz Grupy Roboczej ds. Sportu i Ekonomii przy współpracy z krajowymi urzędami statystycznymi, było dokonanie ilościowego pomiaru na podstawie zbioru danych z 2005 r. – wartości dodanej sportu i jego wpływu na poziom zatrudnienia w Unii Europejskiej.

Tabela 1

Wartość dodana sportu w Unii Europejskiej w 2005 r. (ujęcie statystyczne, wąskie i szerokie)

Państwo	Statystyczne		Wąskie		Szerokie	
	w bln EUR	w %	w bln EUR	w %	w bln EUR	w %
1	2	3	4	5	6	7
Austria	0,55	0,25	4,66	2,12	8,84	4,03
Belgia	0,38	0,14	2,27	0,84	3,04	1,13
Bułgaria	0,01	0,06	0,18	0,93	0,22	1,13

⁷ Rachunek satelitarny sportu..., op. cit., s. 16-27,75. Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU. Final Report, SportsEconAustria (SpEA, Project Leader), November 2012, s.10.

⁸ Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2012/C 393/06 z 19.12.2012r., s. 2.

cd. tabeli 1

1	2	3	4	5	6	7
Cypr	0,07	0,65	0,19	1,79	0,25	2,34
Czechy	0,07	0,07	0,71	0,80	1,06	1,18
Dania	0,22	0,13	3,20	1,82	3,72	2,12
Estonia	0,01	0,10	0,13	1,35	0,16	1,64
Finlandia	0,16	0,11	1,90	1,39	2,65	1,94
Francja	3,17	0,20	14,71	0,95	21,61	1,40
Grecja	0,63	0,36	1,74	1,00	2,52	1,44
Hiszpania	0,14	0,02	7,33	0,90	10,41	1,28
Holandia	1,04	0,23	4,25	0,93	5,83	1,28
Irlandia	0,44	0,30	1,37	0,96	2,38	1,66
Litwa	0,01	0,06	0,12	0,65	0,16	0,88
Luksemburg	0,09	0,30	0,39	1,32	0,70	2,37
Łotwa	0,01	0,07	0,11	0,91	0,14	1,11
Malta	0,02	0,49	0,07	1,75	0,09	2,24
Niemcy	5,69	0,28	27,11	1,34	46,68	2,31
Polska	0,48	0,22	2,53	1,17	3,36	1,56
Portugalia	0,03	0,02	1,23	0,96	1,53	1,19
Rumunia	0,00	0,00	0,64	0,91	0,79	1,12
Słowacja	0,04	0,09	0,32	0,73	0,47	1,08
Słowenia	0,06	0,23	0,41	1,66	0,52	2,10
Szwecja	0,23	0,09	1,39	0,54	2,36	0,92
Węgry	0,05	0,07	0,60	0,79	0,78	1,02
Wielka Brytania	11,66	0,71	24,84	1,52	37,99	2,33
Włochy	2,91	0,23	9,75	0,76	15,60	1,21

Źródło: Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU. Final Report, SportsEconAustria (SpEA, Project Leader), November 2012, s.177-203.

Sport w ujęciu statystycznym największą wartość dodaną stanowił dla gospodarek: Wielkiej Brytanii (0,71%), Cypru (0,65%) i Malty (0,49%), zaś najmniejszą dla Hiszpanii i Portugalii (po 0,2%) oraz Rumunii (0,0%). Nominalnie największą wartość dodaną sport osiągnął w takich państwach, jak Wielka Brytania (11,66 bln EUR), Niemcy (5,69 bln EUR) i Francja (3,17 bln EUR), natomiast najmniejszą w Bułgarii, Estonii, na Litwie i Łotwie (0,01 bln EUR) oraz w Rumunii.

Sport w ujęciu wąskim największą wartość dodaną stanowił dla gospodarek: Austrii (2,12%), Danii (1,82%) i Cypru (1,79%), zaś najmniejszą dla Słowacji (0,73%), Litwy (0,65%) i Szwecji (0,54%). Nominalnie największą wartość dodaną sport osiągnął w Niemczech (27,11 bln EUR), Wielkiej Brytanii (24,84 bln EUR) i Francji (14,71 bln EUR), natomiast najmniejszą w Estonii (0,13 bln EUR), na Łotwie (0,11 bln EUR) i Malcie (0,07 bln EUR).

Sport w ujęciu szerokim największą wartość dodaną stanowił dla gospodarek: Austrii (4,03%), Luksemburga (2,37%) i Cypru (2,34%), zaś najmniejszą dla Węgier (1,02%), Szwecji (0,92%) i Litwy (0,88%). Nominalnie największą wartość dodaną sport osiągnął w takich państwach, jak: Niemcy (46,68 bln EUR), Wielka Brytania (37,99 bln EUR) i Francja (21,61 bln EUR), natomiast najmniejszą na Litwie (0,16 bln EUR), Łotwie (0,14 bln EUR) i Malcie (0,09 bln EUR).

Łącznie wartość dodana sportu dla państw członkowskich Unii Europejskiej wynosiła: 28,16 bln EUR (ujęcie statystyczne), 112,18 bln EUR (ujęcie wąskie) i 173,86 bln EUR (ujęcie szerokie).

Niezależnie od ujęcia wartość dodana sportu (wyrażona nominalnie) była wiodąca w gospodarkach dysponujących największym rynkiem zbytu, tj. Francji, Niemczech i Wielkiej Brytanii. Tymczasem w państwach o niewielkiej liczbie konsumentów, takich jak Estonia, Litwa, Łotwa, była najmniejsza. Szczególnym przypadkiem były Cypr i Malta, które w statystycznym ujęciu zajmowały odpowiednio drugie oraz trzecie miejsce w procentowym udziale sportu w wytworzeniu wartości dodanej. Natomiast sport dla Malty zarówno w ujęciu wąskim, jak i szerokim miał nominalnie najmniejszy udział w wartości dodanej.

Kolejną kwestią jest wskazanie działów gospodarki, gdzie powstaje wartość dodana sportu w Unii Europejskiej. Po dokonaniu przeglądu wśród 27 państw UE na pierwszych miejscach (ujęcie szerokie) znajdowały się następujące działy:

- usługi rekreacyjne, kulturalne i sportowe (w Słowenii stanowiły 22% ogólnej wartości dodanej, w Niemczech 24,4%, w Belgii 25,1%, w Polsce 28,3%, we Francji 29,3%, w Holandii 35,7%, w Irlandii 36,6%, we Włoszech 37,3%, na Malcie 44,4%, w Grecji 50%, na Cyprze 55,2%, w Wielkiej Brytanii 61,3%),
- usługi edukacyjne (w Finlandii 32,3%, na Węgrzech 34,5%, w Rumunii 34,8%, w Portugalii 35,7%, w Bułgarii 38,6%, w Estonii 48,1%, na Łotwie 49,3%, w Danii 58,1%),
- usługi zdrowotne i społeczne (w Czechach 24%, w Hiszpanii 27,1%, w Luksemburgu 30,6%, na Słowacji 32,1%),
- usługi hotelowe i restauracje (w Szwecji 30% , w Austrii 35,3%),
- meblarstwo, inne dobra przetworzone (na Litwie 16,3%).

Spośród 27 państw UE, w dwunastu sektor usług rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych posiadał największy udział w wytworzeniu wartości dodanej. W ośmiu państwach były to usługi edukacyjne, w czterech usługi zdrowotne i społeczne, w dwóch usługi hotelowe i restauracje, a w jednym meblarstwo/inne dobra przetworzone. Działalność sportowa wpływa na kreowanie nowych miejsc pracy w Unii Europejskiej. Poniżej zaprezentowano dane dotyczące zatrudnienia w sporcie i jego udziału w ogólnej liczbie zatrudnionych.

Tabela 2

Zatrudnienie związane ze sportem w Unii Europejskiej w 2005 r.
(ujęcie statystyczne, wąskie i szerokie)

Państwo	Statystyczne		Wąskie		Szerokie	
	miejsca	w %	miejsca	w %	miejsca	w %
Austria	13 850	0,36	122 833	3,21	205 863	5,38
Belgia	10 336	0,24	56 153	1,33	71 416	1,69
Bułgaria	3 344	0,11	49 168	1,65	55 843	1,87
Cypr	1 706	0,56	6 356	2,09	7 822	2,57
Czechy	6 949	0,15	65 769	1,38	89 119	1,87
Dania	4 330	0,16	58 362	2,12	69 287	2,52
Estonia	1 121	0,18	13 662	2,25	15 686	2,58
Finlandia	4 856	0,2	54 501	2,27	74 209	3,09
Francja	91 773	0,37	323 381	1,3	416 537	1,67
Grecja	19 594	0,45	56 226	1,29	70 878	1,63
Hiszpania	5 774	0,03	252 183	1,33	336 177	1,77
Holandia	22 243	0,27	107 024	1,32	141 896	1,75
Irlandia	7 161	0,37	26 995	1,39	40 532	2,08
Litwa	1 740	0,12	12 762	0,87	16 178	1,1
Luksemburg	1 113	0,32	12 708	3,7	19 331	5,63
Łotwa	1 204	0,12	14 933	1,44	17 077	1,65
Malta	723	0,49	2 235	1,51	3 070	2,07
Niemcy	143 267	0,39	669 892	1,84	1 146 234	3,15
Polska	44 461	0,32	221 652	1,57	274 423	1,94
Portugalia	1 452	0,03	59 086	1,15	72 101	1,41
Rumunia	0	0	142 935	1,57	161 248	1,77
Słowacja	5 643	0,25	35 444	1,6	49 910	2,25
Słowenia	3 600	0,38	23 011	2,43	28 576	3,01
Szwecja	8 358	0,19	48 717	1,12	73 266	1,69
Węgry	4 205	0,11	45 409	1,16	55 577	1,43
Wielka Brytania	175 325	0,61	417 072	1,46	618 770	2,16
Włochy	75 641	0,34	239 881	1,07	329 860	1,47

Źródło: Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU. Final Report, SportsEconAustria (SpEA, Project Leader), November 2012, s. 85-163.

W ujęciu statystycznym odsetek zatrudnionych w sporcie był największy w państwach wyspiarskich (Wielka Brytania – 0,61%, Cypr – 0,56%, Malta – 0,49%), natomiast najmniejszy w Hiszpanii i Portugalii (0,03%) oraz w Rumunii (0%). W ujęciu wąskim odsetek zatrudnionych w sporcie był największy w Luksemburgu (3,7%), Austrii (3,21%) i Słowenii (2,43%). Najmniejszy udział odnotowano w Szwecji (1,12%), we Włoszech (1,07%) i na Litwie (0,87%). W ujęciu szerokim odsetek zatrudnionych w sporcie był największy w Luksemburgu (5,63%), Austrii (5,38%) i Niemczech (3,15%), natomiast najmniejszy na Węgrzech (1,43%), w Portugalii (1,41%) i na Litwie (1,1%).

Nominalnie największa liczba zatrudnionych w ujęciach statystycznym, wąskim i szerokim była w Wielkiej Brytanii, Niemczech oraz Francji. Najmniejsze zatrudnienie w ujęciu statystycznym odnotowano w Luksemburgu (1113 osób), na Malcie (723 osoby) i w Rumunii (0), natomiast w ujęciach wąskim i szerokim na dwóch wyspach: Cyprze i na Malcie.

Na poziomie Unii Europejskiej (27 państw) dochody w sektorze sportu w 2008 r. wynosiły 153,8 bln EUR (gdy doliczymy pracę wolontariuszy, to wartość wzrośnie do 182 bln EUR). Na tę sumę składały się środki: gospodarstw domowych (101 bln EUR), władz lokalnych (26 bln EUR), władz rządowych (10,7 bln EUR), przedsiębiorstw, np. na sponsoring (10,5 bln EUR), organizacji sportowych (7,1 bln EUR), ze sprzedaży praw medialnych (5 bln EUR), z innych źródeł w tym funduszy UE (0,4 mld EUR) i państwowego monopolu loteryjnego (0,2 bln EUR). Zapewnianie funduszy na działalność sportową ma bezpośredni związek z takimi zmiennymi, jak: stopień uczestnictwa społeczeństwa w aktywności ruchowej (np. liczba zarejestrowanych członków w klubach), poziomie wydatków publicznych per capita na sport, poziomie wydatków gospodarstw domowych na sport i wkładzie wolontariuszy. Na ich podstawie wyróżniono w UE cztery grupy państw:

1. Austria, Belgia, Cypr, Dania, Finlandia, Irlandia, Holandia, Luksemburg, Niemcy, Szwecja – z wysoką świadomością wymiaru społecznego sportu i przynoszenia przez niego efektów zewnętrznych. Dowodem jest duża aktywność obywateli w sekcjach sportowych klubów oraz wysoki poziom środków prywatnych i publicznych przeznaczanych na działalność sportową.
2. Grecja, Hiszpania, Malta, Włochy, gdzie władze publiczne przeznaczają niższe kwoty na sport, jednakże gospodarstwa domowe są skłonne ponosić opłaty za usługi sportowe, co w pewnym sensie rekompensuje mniejsze zaangażowanie państwa we wspieranie sportu.
3. Estonia, Litwa, Łotwa, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry – wśród nich znajdują się takie, które po transformacji politycznej odziedziczyły zrujnowaną infrastrukturę, zaś ze względu na niskie dochody nie ma tu zbyt dużego popytu na zakup produktów/usług sportowych. Jednocześnie obserwuje się wysoki udział w aktywności sportowej.
4. Bułgaria, Czechy, Polska – cechowały się niższym dochodem gospodarstw domowych i poziomem wydatków per capita na sport, a także malejącym zainteresowaniem sportem, którego finansowanie odbywa się ze środków totalizatora. Natomiast kluby sportowe rozpoczęły tu poszukiwanie nowych źródeł finansowania działalności.

Pozostałe państwa, tj. Francja i Wielka Brytania, nie zostały zakwalifikowane do żadnej z grup, ze względu na swoje unikalne cechy. We Francji była to różnorodność źródeł finansowania, w tym strumieni pieniężnych pochodzących z loterii i praw medialnych oraz istnienie solidaryzmu społecznego. Tymczasem w Wielkiej Brytanii była to szeroka oferta sportowa, sprzyjanie zwiększonej partycypacji społeczeństwa w sporcie, finansowanie klubów ze środków prywatnych oraz prowadzenie działań rządowych na rzecz rozwoju sportu⁹.

3. Sport w Polsce i jego znaczenie ekonomiczne

Na podstawie obliczeń dotyczących 2006 r. całkowity popyt na dobra i usługi sportu w Polsce wynosił 20,7 mld zł, co stanowiło 1,96 % PKB Polski. Największy udział w wytworzeniu miały następujące działy gospodarki (według klasyfikacji PKWiU): usługi związane ze sportem (30,42%), usługi rekreacyjne pozostałe oraz usługi związane z poprawą kondycji fizycznej (18,48%), usługi turystyczne (7,59%), usługi szkolnictwa średniego (6,91%), usługi szkolnictwa podstawowego (6,79%) i budowa obiektów inżynierskich oraz roboty specjalistyczne na cele sportu (6,56%)¹⁰.

Liczba osób pracujących w sporcie według sekcji PKD wynosiła 225,5 tys. osób, z czego najwięcej osób pracowało w edukacji (79,5 tys.) oraz pozostałej działalności usługowej, komunalnej, społecznej i indywidualnej (73 tys.). Obie sekcje miały łącznie 68-proc. udział w zatrudnieniu¹¹.

W strukturze wydatków gospodarstw domowych znajdowały się takie, które związane są ze sportem; największy udział miały: usługi w zakresie sportu i rekreacji (23,63%), sprzęt sportowy i kempingowy do rekreacji na wolnym powietrzu (13,42%) oraz turystyka zorganizowana zagraniczną (12,48%).

PKB w sporcie został wytworzony przez gospodarstwa domowe (41%), sektor publiczny (21%), eksport (16%), organizacje sportowe (15%), inwestycje (7%). Natomiast wartość dodana brutto sportu wynosiła 11,62 mld zł (2006 r.) – według PKD największy udział miała działalność pozostała (39,37%), następnie edukacja (27,52%) oraz handel i naprawy (13,06%)¹².

⁹ Funding of the grassroots sports in the EU, With a focus on the internal market aspects concerning legislative frameworks and systems of financing. Final report. Volume I, Eurostrategies, Amnyos, CDES, Deutsche Sporthochschule Köln 27 June 2011, s. 79, 83, 87, 95-98.

¹⁰ Rachunek satelitarny sportu..., op. cit., s. 28-29.

¹¹ Ibid., s. 32.

¹² Ibid., s. 40,78.

Na poprawę tego stanu powinny mieć wpływ efekty ekonomiczne wynikające z faktu, iż latem 2012 r. miały miejsce w Polsce Mistrzostwa Europy w piłce nożnej. Według danych przedstawionych przez Ministerstwo Sportu i Turystyki można mówić o tzw. „efekcie Polskim”, który polegał m.in. na:

- a) zwiększeniu PKB o 6,6 mld zł w 2012 r.,
- b) osiągnięciu wyższego tempa wzrostu PKB o 0,22%, na skutek przyspieszenia w realizacji inwestycji infrastrukturalnych i produktywności gospodarki,
- c) dodatkowych dochodach z turystyki zagranicznej, które wyniosły 1,121 mld zł¹³.

Dla porównania poprzednie Mistrzostwa Europy (UEFA EURO 2008), które odbyły się w Austrii i Szwajcarii przyniosły odpowiednio następującą wartość dodaną dla tych państw: 641 mln EUR (0,25% PKB) i 315 mln CHF (0,1% PKB)¹⁴.

Podsumowanie

Wzrost znaczenia sportu we współczesnej gospodarce europejskiej, jaki odnotowano w ostatnim dwudziestolecu, wymagał powstania nowych narzędzi badawczych potrzebnych do jego opisu. Z inicjatywy Komisji Europejskiej rozpoczęły się prace zarówno nad definicją samego sportu w ujęciu ekonomicznym, jak i sposobami jego pomiaru, który byłby jednolity dla całej Unii Europejskiej. W rezultacie podjętej inicjatywy na poziomie UE opublikowano wyniki, które określiły:

- a) wartość dodaną sportu (28,16 bln EUR – w ujęciu statystycznym, 112,18 bln EUR – w ujęciu wąskim i 173,87 bln EUR – w ujęciu szerokim),
- b) średni udział w ogólnej liczbie pracujących (odpowiednio wg ujęcia: 0,31%, 1,49% i 2,12%).

Tymczasem Polska znalazła się w gronie pięciu państw UE, które sporządziły rachunek satelitarny sportu. W efekcie obliczeń dokonanych na podstawie danych z 2006 r. określono:

- a) łączny popyt na dobra i usługi sportu, który wynosił 20,7 mld zł (stanowił 1,96% PKB),
- b) zatrudnienie w sporcie, które wynosiło 225,5 tys. osób (stanowiło 1,54% ogółu pracujących),
- c) wartość dodaną brutto sportu (11,62 mld zł).

¹³ http://static.2012.org.pl/images/stories/pdf/raporty/Impact_2.0_podsumowanie.pdf (7.9.2013).

¹⁴ Aktualizacja raportu IMPACT na temat wpływu przygotowań i organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012tm na gospodarkę Polski, przygotowana na zlecenie spółki celowej Ministra Sportu i Turystyki, PL.2012 Sp. z o.o. Red. J. Borowski, Warszawa 2012, s. 34-36,45; J.E. Wasilczuk, K. Zawadzki: Euro 2012. Czy ten mecz można wygrać? CeDeWu.pl, Warszawa 2011, s. 107.

ECONOMIC MEANING OF SPORT IN THE EUROPEAN UNION

Summary

The dynamic development of the sport due to the processes of globalization, commercialization and professionalization has led to an increase its importance for economies of the countries of the European Union. For more accurate description of this phenomenon, it became necessary to construct a new measurement tool. As an initiative of the European Commission in 2006 there was started a work of a Working Group on Sport and Economics.

There was developed a detailed definition of sport and the methodology of the measurement what enabled to determine its added value and influence on employment in European Union. Use of new measurement tool on 2006 basis enabled to determined that added value of sports in term of statistical meaning was 28,16 bln EUR, the narrow was 112,18 bln EUR and the broad was 173,87 bln EUR. The percentages of the total number of employees amounted appropriately: 0,31%, 1,49% and 2,12%.